

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Vtrum demonstrari poßit immediata præsentia Dei ad omnes res. cap. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

*Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus Mens
agitat molem, & magno se corpore miscet: eam-
que fuisse Platoniorum, & Peripateticorum
sententiam affirmat Cicero i. Academic.
quā fuse explicat Plotinus Platonice.
Ennead. 5. lib. 5. c. 9. & Ennead. 6. l. 8. c. 16.*

Vtrum demonstrari possit im-
mediata potentia Dei, ad om-
nes res.

CAPVT II.

I. **N**onnulli Theologi existimant sola
fide probari posse immediatam præ-
sentiam Dei ad oēs res, quoniam rationes,
quæ ad id confirmandū afferri solent, non
sunt euidentēs. Ita Bassol. in i. dist. 37. q. vn.
art. 1. & 3. & Andreas de Nouo Castro qu.
vn. in dub. post solut. arg. partis affirmati-
uæ. Quatuor verò modis ostendi potest
Deum esse ubiq; . Primus sumitur ex infi-
nitate, & perfectione diuina: Secundus ex
æternitate: Tertius ex immutabilitate:
Quartus deniq; ex causalitate, siue ex ope-
ratione ipsius: de tribus primis dicā hoc c.
deinceps verò de quarto. Quod ad primū
attinet, ita arguunt nonnulli apud May-
ron. in i. dist. 37. q. 1. art. 2. quoniam infinitas
perfecta debet esse intensiua, & extensi-
ua: ergo Deus non solum esse intensiue per-
fectus, quoad perfectiones intrinsecas, sed
etiam exten- siue in ordine ad spatium: non
quidem ita, vt extendatur eius substantia,
quantitate corporea, & habeat partem ex-
trapartē, sed vt possit coexistere locis infi-
nitis, ac rebus omnibus. Et confirmatur,
quoniam substantia spiritualis, quo perfec-
tior, eo maiorem locum occupat. Hoc
argumētum ait Mayron. non concludere,
quoniam procedit ex creditis: nam Ange-
lum perfectiorem posse coexistere maiori
loco: *Creditum*, inquit, *est*. Ipse verò addu-
cit hanc rationem; omnis limitatio est im-
perfectio, sicut finitas: Deus autem est id,
quo n. ius, aut perfectius cogitari nequit:
ergo existentia eius nō est limitata ad cer-
tam rem, vel locū: atque adeo est præsens
omnibus: Concludit autem neq; hanc ra-
tionem habere vim: quoniam ex ea sequi-
tur necessario esse danda infinita loca, in
quibus Deus sit; & spatium aliquod posi-
tium maius vniuerso, vt Deus illud sua
immensitate repleat: quod est falsum.

II. Hæ tamen responsiones minimè elu-
dunt argumentum. In primis autē ego non
video vbi reuelatum sit Angelum perfec-
tiorē posse esse in maiore loco, neq; hoc
ad fidē vllō modo pertinet, sed est dogma

Theologicum, vel Metaphysicum: fortas-
sis intellexit esse creditum fide humana: &
ideo non habere vim ad demonstrandum.
Sed, si lumine naturæ non constat substan-
tiam spirituale, quo perfectior est, eo pos-
se occupare maius spatium, etiam nō con-
stat limitationem ad locum esse imperfe-
ctionem: nam, si ad rationem perfectionis
hoc nihil refert, siue res sit in magno, siue
in paruo spatio, non erit proinde minus,
vel magis perfecta: ideoq; non debuit ipse
hanc rationem, quasi aliam subijcere. So-
lutio quoque, quam adhibet ad rationem à
se adductā, nullius momēti est. Nam aliud
est habere re ex se tale naturā, & perfectio-
nem, vt possit coexistere, & esse præsens
in infinitis locis, si dentur: aliud verò coexi-
stere actu: primum sequitur ex ratione ad-
ducta, nō secundū. Hoc enim est discrimē
inter attributa diuina, q̄ respiciunt actualē
rerū existentia, & illa, quæ eam non respi-
ciunt: hæc enim habet infinitatem per mo-
dum actus: nam sapiētia diuina comprehē-
dit actu infinita obiecta, siue ea existant, si-
ue nō: illa verò habent quidē actu infinita-
tem in ipsa essentia diuina, comparatione
tamen rerū concipiuntur per modum po-
tentia, vt videre est in omnipotentia, quæ
potest producere non tot, quin plura: actu
verò non necessario requiritur, vt produ-
cat aliquid: item æternitas ratione suæ in-
finitatis potest coexistere infinitis tempo-
ribus, si dentur, actu verò nō nisi existen-
tibus coexistit. Ratio discriminis est, quo-
niā in prioribus perfectio cōsistit in actuali
terminatione ad obiectū, & idcirco secun-
dum eam cōpetere debet actualis infinitas
Deo: in posteriorib⁹ verò perfectio nō
est actualis habitudo ad creaturas existen-
tes, alioquin dependeret perfectio diuina
ab existentia illarum, quod est absurdum,
sed solum consistit in tali dispositione sub-
iecti, vt possit ad illas terminari. Immen-
sitas verò est huius generis: & ideo, sicut
omnipotentia infinita non requirit infini-
tos effectus actu productos, ita neque im-
mensitas exigit infinita loca, in quibus actu
sit: sed solum debet esse eius naturæ, vt pos-
sit esse in infinitis, si dentur actu.

Hoc verò fundamentum vsurpatur cō-
muniter à Doctōribus Scholasticis: Ex il-
lo institutum probant, Alisiodorens. lib.
i. cap. vlti. quæst. i. Alens. i. p. q. 9. m. 2. Al-
bert. in i. d. 37. art. i. Richard. ar. i. quæst. i.
Ocham. quæst. i. lit. D. Gabri. q. vn. art. 2.
Conclusionē 2. Maior. q. i. conclusionē i.
Palatius disput. i. versus finem. Al. Alens.
in c. 20. Exod. q. 46. & aliqui Recentiores.
Vt verò enim habeat, supponi debet quati-

III.

Alisiodor.
Alens.
Albertus.
Richard.
Ocham.
Gabriel.
Maior.
Palat.
Abulens.

tatem virtualem rei non includentis vllū modum imperfectionis, quo maior est, hoc maiorem perfectionē importare: atq; adeo, si sit infinita, habere perfectionem infinitam: si verò sit finita, habere finitam: perfectio enim rei accrescit simul iuxta proportionem quantitatis ipsius. Nam, si quantitas virtualis est maior, vel minor intensiue, eodem modo perfectio est maior, vel minor intensiue: itemque extensiue, si quantitas sit maior, vel minor extensiue. Hoc posito ita colligitur institutum. Nulla perfectio diuina est limitata: esset autem, nisi ratione immensitatis posset esse vbique: ergò potest. Maior propositio supponitur nunc ex communi hominum conceptione existimantium Deum esse id, quo maius esse, aut cogitari nequit, vt dictum est lib. I. tract. 8. cap. I. Assumptio verò ostēditur, quoniam maior perfectio est posse coexistere pluribus rebus, ac locis, quā paucioribus: ergò, si ratione immensitatis Deus non posset coexistere omnibus in infinitum possibilibus, perfectio ipsius esset limitata. Patet consequentia, quoniam careret cumulo perfectionis, qui accresceret, si posset omnibus coexistere. Antecedens verò probatur, quoniam habere vim coexistendi locis, aut rebus creatis non includit imperfectionem, alioquin non competeret Deo: sed, vt constat ex suppositione, quo maior est quantitas virtualis rei non includentis vllam imperfectionem, eo maior est perfectio eiusdem, quo verò quantitas est minor, eo perfectio minor: ergò maior perfectio est posse coexistere pluribus rebus, ac locis, quā paucioribus: Itaque, sicut quātitas corporis limitata caret perfectione extensiua, quam posset habere, si magis extenderetur, & careret terminis, quibus clauditur, ita quantitas diuina virtualis, si quoad locum definiretur, non esset infinite perfecta in suo genere.

IV.

Ochamus.
Gabriel.

Ab immutabilitate immensitatem Dei probant Ochamus. & Gabriel vbi suprà, & Recentiores cōmuniter; ostenditur primo in hunc modū. Omne viuēs distans ab aliquo loco, potest ad illum moueri: ergò, si Deus esset in vno loco, & nō in alio, posset moueri ab vno ad alium: hoc autē repugnat eius immutabilitati: quare non potest esse res, aut locus, cui non sit præsens. Dupliciter responderi potest ad hanc rationem: in primis dicendo nō posse Deum mutare locum: deinde verò etsi mutet locum, ipsum nō mutari intrinsece mutatione opposita immutabilitati. Prima respōsio impugnat: cur enim non possit Deus moueri ad

locum, à quo abest, si vilia animalcula possunt? num, quia deest vis motiua? at est infinita potētia: num, quia est suapte natura determinat⁹ ad certum locū? at hæc determinatio nō potest aliunde prouenire, quā ex indigentia locati dependentis à loco: Deus autem est summe perfectus, & à loco prorsus indepēdens. Sed inquit nō posse mutari, quia motus ipse est imperfectio repugnans Deo. Verum hæc solutio prodit imbecillitate primæ respōsionis: nam, si ex existentia Dei definitiua in loco colligitur in bona cōsequentia, ipsum moueri posse localiter, & hæc obiectio non aliter potest solui, quam recurriendo ad ipsā imperfectionem motus, recēte perspicitur infirmitas respōsionis. Posteriores respōsionem tradit Mayron. art. citato dum impugnat tertiam viam, & Aureol. in I. d. 37. q. vn. art. 2. ante primam propositionem, quoniam Deus posset dici mutari de loco in locū per solum nouū respectū presentia- litatis loci ipsius ad Deū, quemadmodum dicitur creare, & esse Dominus per nouum respectū creaturæ ad ipsum, non verò per aliquid intrinsecus inherēs; quod illustrari potest exemplo earū rerum, in quib. Deus esse de nouo dicitur: nam in anima de nouo creata Deus incipit esse, & inciperet esse in alio mundo, si illum supra cēlum modo crearet: & nihil plus haberet in se, si ad illū iam creatum localiter transferretur, quam haberet, si in illo recēs creato de nouo esse inciperet: si verò ita inciperet, non subiret mutationem repugnantem immutabilitati diuine: ergò neque subiret, si re ipsa transferretur de vno loco ad alium.

His non obstantibus dicendum est optime ex immutabilitate cōcludi Deum non definiri loco. Certum quippē est apud oēs motum localem esse mutationem oppositam immutabilitati omnimode, qualis est diuina. Quod apud eos, qui censent per motum localem acquiri vbi intrinsecum, qui est modus realis aliter se habendi, perspicue ostenditur: nam omnis accessus, vel recessus modi realis intrinseci est transitus ab actu in eius priuationem, siue à potentia, & priuatione in actum, in quo consistit ratio mutationis passiuæ, vt explicauit in tractat. de immutabilitate capit. I. Apud eos autem, qui non agnoscunt vbi intrinsecum, sed rationem eius confundunt cum loco, & constituunt in superficie ambiente, difficilius assignatur propria ratio mutationis repugnantis immutabilitati: nam huic non repugnat mutatio in subiecto diuerso extrinsece denominans aliud: visio enim, & intellectio creata sunt reuera

mutatio-

mutationes: tamen subiecta, quæ videntur, aut intelliguntur, non mutantur, quia visio, & intellectio ipsis non insunt, sed solum extrinsece ea denominant: quamvis ergo motus localis sit secundum se mutatio, si tamen per ipsum nihil intrinsecum abijcitur, aut recipitur à mobili, sed solum acquiritur, aut deseritur locus extrinsece denominans, non erit mutatio opposita immutabilitati, aut repugnans Deo: Nihil verò intrinsecum mobili acquiri per motum; constat ex doctrina Diui Thomæ in 3. distinct. 15. quæstion. secunda, artic. primo, quæstioncula prima, ubi ait, nullum alium motum præter alterationem proprie loquendo esse passionem, quia eo solo motu aliquid abijcitur à subiecto, aut imprimitur: motum verò localem esse secundum id, quod est extra rem, hoc est secundum locum; idem docet 1. part. quæst. 110. artic. 3. & alibi sæpè. Verum quamvis de sententia Diui Thomæ, & aliorum motus ipse localis per se primo feratur in locum, non videtur negandum agnouisse illos in re, quæ localiter mouetur, propriam rationem mutationis. Ad hanc enim non necessario requiritur, ut acquiratur, vel abiiciatur aliquid intrinsecum subiecto, tanquam terminus mutationis: nam apud eos, qui censent visionem, & alias sensationes sensuum exteriorum non habere terminum productum, sed esse puram actualitatem potentia percipientis obiectum, potentia verè mutantur ipsarum operationum receptione, vel abiectione. Ita, qui negant per motum acquiri modum aliquem intrinsecum subiecto, dicere debent ipsum motum esse quandam actualitatem subiecti, quæ vim habet constituendi illum successiue indistantem à loco maiore, quam sit ipsum: & idcirco solum receptione ipsius motus verè mutari subiectum.

VI. Hoc posito facile ostenditur, quomodo, si Deus mutaret locum, moueretur proprio motu opposito immutabilitati perfectæ: nam ante motum esset in potentia ad actum, vel formam, est enim motus actus entis in potentia: & per motum transiret de priuatione ad actum esse localis: atque adeo mutaretur intrinsece. Ad obiectionem Mayronis responderetur diuersam esse rationem in actione, atque in passionem reali: nam actio progreditur ab agente, recipitur verò intrinsece in passio: & proinde potest denominare agens absque ulla mutatione sui: passio verò realis, quæ non coniungitur cum passo intentionaliter, sed realiter, non denominat pro-

pter solam extrinsecam relationem, sed debet inesse realiter passo, ut per singula discurrendo constat, & ob eam causam, de quamvis Deus denominetur realiter creator à creatione, quæ secundum rem inest creaturæ, non posset tamen dici moueri loco in locum propter solum nouum respectum præsentia loci ipsius ad Deum, quoniam creatio denominat illum actiue, mutatio verò denominaret passiuè. Et ex eo, quod Deus de nouo creet hoc, aut illud, minimè sequitur dari in ipso virtutè nouam, aut rationem operandi, quia ex antiqua virtute, & voluntate potest prodire nouus effectus, ut ostendit tract. de immutabilitate cap. 8. at verò ex eo, quod coexistente iam termino relationis præsentia, hoc est creatura, non intercedat relatio præsentia inter illam, & Deum, sed aduenire debeat per motum Dei, rectè sequitur non esse ex parte ipsius sufficiens fundamentum coexistentia cum creatura: id verò poni debet per se primo ex parte ipsius, qui mutatur, non verò ex parte loci, aut creaturæ, ad quam immotam ille per motum accederet. Cum enim de nouo incipit habitudo inter duo, mutatio non tribuitur illi, quod eodem modo se habens terminat habitudinem: at locus est immobilis, atque adeo non ideo locatum illum respicit, quia locus ad ipsum refertur, sed è contra: quare, si inter Deum, & creaturam iam præexistentem non daretur habitudo præsentia, & creatura immota inciperet habitudo ex eo, quod Deus illi per motum localem appropinquaret, Deus verè, ac propriè mutaretur. Ad exemplum respondetur longe diuersam esse rationem: nam, cum Deo immoto res creatur, & statim fiunt illi præsentia, supponitur ex parte Dei sufficiens, & adæquata dispositio ad coexistendum omnibus rebus, ac locis, & solum deest existentia, & indistantia ex parte ipsorum, quæ posita absque mutatione Dei resularet utrinque: relatio præsentia: ut de facto Deus cum primò cōdidit mundum incipit esse in illo absque sui mutatione: At verò, si rebus existentibus Deus præsens non esset, accederetque ad eas per motum, desideraretur ex parte ipsius adæquata ratio coexistendi rebus illis, ad quas moueretur, quæ per motum resultare deberet. Ex quo patet negandum esse Deum nihil amplius habiturum de nouo, si ad mundum iam creatum, & à se distantem de nouo accederet, quæ si ab initio in illo esse inciperet; nam si statim in illo esse inciperet, non careret aliqua dispositione, aut modo intrinseco, quæ postea acquireret: si verò de nouo mutaretur, & antea careret, & postea per motum acquireret modum entitatum,

quo

Nov. Castr.

quo disponderetur ad coexistendū huic potius loco, quam illi: Itaque ut benè obseruat Nouo Castro in 1. dist. 37. qu. vn. §. ult. ad 3. dupliciter intelligi potest, aliquid incipere, vel desinere esse in loco, vno modo per accessum ad locum præexistente, vel recessum ab eodem, altero per nouam positionem, vel desitionem loci: primo modo Deus nequit incipere, aut desinere esse in loco, quia datur vera mutatio; secundo verò modo nō datur mutatio eius, qui incipit esse in loco, & hoc modo non repugnat Deum incipere, vel desinere.

VII.
Marfilium.

Argumentum sumptum ab æternitate, quo utitur Marfilium in 1. quæstion. 39. art. 1. Conclusionem 1. non est à priori, imò nec proprie loquendo à posteriore: quoniam nec immensitas est ratio, cur æternitas conueniat Deo: nec e contra æternitas est ratio, cur eidem conueniat immensitas: sed solum procedit à paritate rationis, quoniā non habet maiorem extensionem virtutalem æternitas in ordine ad coexistentiam temporis, & eorum, quæ sunt in tempore, quam immensitas in ordine ad coexistendum loco, & ijs, quæ illo continentur: æternitas autē ex sua infinitate habet, ut respondeat omni tempori, & rebus existentibus in illo: ergo eandem vim habebit immensitas ad coexistendum omni loco, & rebus contentis loco. Huic argumento respondet aliquis diuersam esse rationem in extensione virtuali in ordine ad tempus, & locum: quoniam in rebus creatis videmus quasdam minus extensas secundum durationem esse maiores alijs secundum quantitatem, & consequenter magis extensas in ordine ad locum: contra verò alias diuturnioris vitæ esse, exiguae magnitudinis, ut videre est in equis, ac bobus cōparatis cum coruis, & cornicibus: nam bouum, equorūque vita est admodum brevis, coruorum, & cornicum longa: cum tamen magnitudine corporis hæ ab illis superentur: imò non repugnat, ut res finitæ magnitudinis habeat durationem infinitam, saltem synchegoromaticè: ergo ex æternitate vitæ diuinæ non colligitur immensitas magnitudinis virtualis in ordine ad locum. Hæc responsio euincit quidē in ijs, quæ non durāt, aut sunt magna per essentiam, minimè requiri, ut æqualis sit extensio virtualis, vel formalis in ordine ad tēpus, & locum: cum enim vtramq; habeant per participationē ab essentia diuina, non repugnat, ut participant plus de vna, & minus de altera. At verò Deus nihil habet per participationem à causa extrinseca, sed quidquid est, habet per essentiā, & secundum totam eius

perfectionem: & sicut non habet, vnde restringatur eius duratio ad hoc tempus, vel illud, sed est simpliciter infinita respondens omni durationi creatæ, ita quoq; non est, vnde immensitas ipsius, & extensio virtualis in ordine ad locum coarctetur. Et proinde, quamuis in rebus creatis, quæ magnitudinem, & durationem habent, non per essentiam, sed per participationem, nō valeat argumentum ex magnitudine secundum tempus ad magnitudinem secundum locum, aut vice versa: valet tamen in Deo, qui per essentiam est æternus, magnus, & immensus.

Ex omnipotentia, & operatione Dei colligi præsentiam ipsius ad omnes res ostenditur auctoritate.

CAPVT III.

Fundamentum sumptum ab omnipotentia, & operatione diuina dupliciter accommodari potest, vel à paritate rationis, quomodo capit. proximo ex æternitate ostensa est immensitas: vel à priori, aut posteriore: si priore modo sumatur, non est controuersia inter Doctores: nam omnes concedunt rectè sequi, sicut omnipotentia propter suam infinitatem extenditur ad omnes res, & loca, cōtingendo omnia tactu virtuali sue operationis, sic etiam extendi debere immensitatem; ita ut Deus per indistantiam, & præsentiam localem coexistat rebus omnibus, ac locis. De secundo modo est controuersia; Est autem vis difficultatis in hoc; scilicet vtrum, si per impossibile supponatur abesse Deum à realiqua, vel loco, possit in eo operari, an verò ut operetur, necessario requiratur præsentia secundum locum: nam, si facta illa suppositione Deus operatur, nequaquā sequitur ex operatione præsentia ad locum: atque adeo neq; ex omnipotentia immensitas; si verò non possit operari propter distantiam, rectè sequitur ex operatione præsentia. Sententiam, quæ negat sequi ex operatione præsentiam defendit Scotus in 1. d. 37. q. vnica, quem sequuntur discipuli eadē d. Bassol. q. vn. ar. 3. Mayron. q. 1. ar. 2. dum Bassol. impugnat secundam viam. Aquilan. q. vn. ar. 1. dubion. q. 2. Lychet. & Bargius q. vn. Ocham. qu. vn. lit. B. & C. Gabr. q. vn. art. 3. dub. 1. Nouo Castro q. vnica, ad finem, in solutione dubijs, & nonnulli Recentiores. Fundamenta huius opinionis interius expendentur.

Contra-